

Koprski škof Pavel Naldini je leta 1700. spisal knjigo, ki opisuje zgodovino nekaterih istrskih mest in vasi. V prvih štirih poglavjih govori o mestu Kopru (I. in II.), o Piranu (III.) in o Izoli (IV.). Nas bolj zanimati peta in šesta knjiga, ki pripovedujeta o naših vaseh. Iz nje zajemam sledeče poročilo:

Kubed.

Kubed je bil utrjen grad, ki je bil sezidan v obrambo potnikov, ki so hodili po osapski in dekanski dolini, kjer je nanje prežalo vse polno roparjev.

Tudi ko izginejo zidovi gradu, bo trdna podlaga kljubovala vsem časom.

Župnijska cerkev časti sv. Florijana, kateremu je posvečen oltar v glavni kapeli. Posebno lepa je slika, ki je iz l. 1598. in ima krasen okvir, kakor tudi ciborij. Ta ima toliko kipov, toliko zlata, da si ne moremo želeti ne bogatejšega ne večjega. Mnogo znamenitih cerkva je v Istri, a nikaka se ne more meriti z oltarjem te cerkve.

Kubed poseduje še dve drugi lepi cerkvi: na jugu cerkev sv. Mihaela, na zapadu cerkev sv. Mohorja in Fortunatu. V bližini Kubeda se nahaja grad Hrastovlje ob vznožju podpečanskega skalovja. Tu raste tako izborno vino, da si je priborilo ime »kraljevsko vino,« ki ga svet nima enakega.

Hrastovljski grad je bil velikega vojaškega pomena, ker se tu odpira pot na Kranjsko. Ako niso padle sem prve strele, so se zaslišali tu prvi gromovi. Gospodar tega gradu je postal l. 1581. Leander Zoratti, slaven modrijan in zdravnik; kupil je grad za mnogo denarja od Neansov ali Neanserjev.

Tu sta dve cerkvi. Ena, posvečena Presveti Trojici, je gotska zgradba s tremi ladjami in petimi oltarji (s starinskimi slikarijami). Vsa škofija nima lepše cerkve, ki bi bila ponos vsakemu mestu, nele gradu.

Druga cerkev je posvečena sv. Marku in ima tri oltarje: sv. Marka, sv.

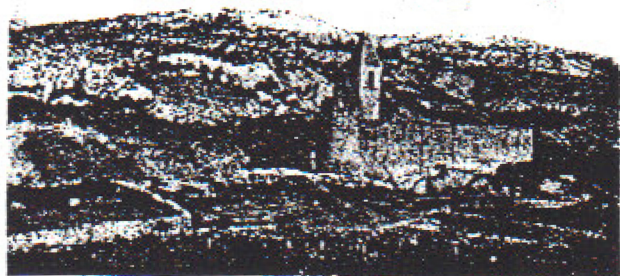
Katarine mučenice in sv. Marine. Balasar Bonifacio jih je posvetil dne 2. VI. 1658.

V vasi Dol je cerkev sv. Ivana Krstnika, jako lepo in bogato opremljena, v Gradišču pa cerkev sv. Miklavža, ki ima dva oltarja, prava dva bisera. Obe cerkvi v Dolu in v Gradišču imati svoje bratovščine, ki imajo namen, cerkvam pomagati.

Kubedska župnija ima posebne pravice tudi do Marijinega svetišča na Vzročku, ob izviru Rižane, dasi se kraj nahaja že v (pred)loški župniji. V starih časih se je bila prikazala tu čudodelna podoba Matere Božje, ki je izvor vseh milosti. Od vseh krajev so hiteli verniki, ko so doznali to veselo novico na Vzroček častit Mater Božjo. Kubejci niso hoteli biti zadnji. Kaj še! Imeli so posebno svojo bratovščino, ki se je bila združila z ono v Brezovici samo radi tega, da bi mogla lažje pospeševati čast Prebl. Device na Vzročku. Toda kmalu je nastal med bratovščinama prepir in po njih nesporazumljenje med župnikoma v Kubedu in v Loki.

V Kopru je bila obravnava pred prelatoma Ivanom Ingenerio (za Koper) in Nikolajem Koretom (za Trst), ker Vzroček, Brezovica in Loka so spadale pod Trst, in apostolskim vizitatorjem Avgustinom Valierom, škofom veronskim, poznejšim kardinalom.

Hočemo, da ostaneti obe bratovščini v Brezovici in da ju vodijo ključarji iz Kubeda in iz Brezovice; župnik iz Kubeda ima isto pravico, da tu po svojih obveznostih mašuje, kakor loški župnik. Vsak župnik naj dobi na leto posodo (urno, 30 bokalov) vina.

Grad Hrastovlje pri Kubedu.